

Haavat

Silja-Elisa Laitonen

TAMMI

Silja-Elisa Laitonen

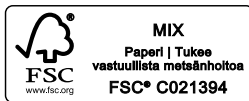
HAAVAT

tammi

80 VUOTTA

HELSINKI

© Silja-Elisa Laitonen ja Tammi, 2023
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
ISBN 978-952-04-5401-2
Painettu EU:ssa

*Vaikka se tuottaakin tuskaa,
villiomenapuu,
kun sinun oksasi leikataan irti,
kun sinuun uusia varsia sidotaan,
ole urhoollinen.*

*Vapaa vartesi ei saa murtua
eikä lehtiesi villi laulu sammua.*

KIRSI KUNNAS

1. luku

Hiekka varpaiden alla tuntui kylmäkostealta ja merivesi oli hyytävää, vaikka oltiin jo tukevasti kesäkuun puolella. Raakel tuijotti ulapalle ja kävi mielessään läpi tätinsä Elisabethin viimeisiä hetkiä, pyöritti niitä kuin filmikelaa, eikä millään voinut uskoa sitä, miten kaikki oli loppunut. Tätäkö näköalaa Elisabeth oli katsellut ennen tekoaan? Kaikelle oli löydyttävä selitys, Raakel ajatteli.

Hän tunsi Armaksen katseen niskassaan. Isä oli levoton, Raakel tiesi sen, mutta antoi silti toisen odottaa. Hän halusi vielä hetken viipyä tässä maisemassa sillä tiesi, ettei enää koskaan palaisi tänne.

Raakel oli heti ensi töikseen mennyt saunatuvalle, ainoalle rakennukselle joka enää oli jäljellä, yrittäen etsiä sieltä viestiä, mitä tahansa, mutta turhaan. Armas oli seurannut tyttärensä toimia huolestuneena, ja Raakelia oli ärsyttänyt isän yritys muuttaa Elisabeth-sisarensa kuolema salonkikelpoiseksi tarinaksi. Kenties Armas itse halusi uskoa selvää itsemurhaa onnettomuudeksi, mutta Raakelille oletukset eivät nyt riittäneet. Poliisitutkinnan tulos savukkeesta lähteneestä tulipalosta ei sekään riittänyt, ei vaikka Armas kuinka yritti muistuttaa siitä, miten Elisabeth oli tavannut nauttia savukkeitaan juuri salin sohvalla. Itsemurha oli synti, ja syntistä tekoa ei yksinkertaisesti haluttu sisällyttää Suvirantojen suvun tarinaan.

Horisontissa näkyi verkkaisesti etenevä huvivene. Jotkut kykenivät jatkamaan, Raakel ajatteli ja tunsi onton jännityksen vatsassaan. Ensi viikolla koittaisi juhannus, ja myös hänen odottamansa hoitokokous, jossa määriteltäisiin Raakelin vapautteen pääsyn ajankohta. Pahimmassa tapauksessa hän joutuisi jäämään koko kesäksi Lapinlahden sairaalaan, ei ehkä pääsisi pois vielä syksylläkään. Pelkkä ajatus sai Raakelin ryhdin valahtamaan.

– Tulehan nyt, Armas sanoi anovasti. – Tulet vielä kipeäksi ja sittenhän et pääse...

Lause keskeytyi mutta Raakel tiesi mitä isä olisi halunnut sanoa. Juhannusta oli vietetty aina täällä Villa Suvessa, ja nyt kartanoa ei enää ollut, tuhkaa vain. Raakel ei sanonut sanaakaan vaan käveli verkkaisesti Armaksen luo.

Oli suorastaan järkyttävää, miten kulunut vuosi oli näivetänyt Armaksen vain häivähdykseksi siitä miehestä joka hän joskus oli ollut. Tuho oli vyörynyt pahaan aavistamattoman Armaksen ylle hallitsemattomana kaaoksena ja muuttanut hänet vanhaksi ja surulliseksi. Sukuhauda oli vasta hetki sitten avattu Armaksen sodassa kaatuneen veljen Einon arkkua varten, ja sitten siihen oli jo pitänyt sovittaa kaksi seuraavaa arkkua. Elisabethilla ja Raakelin isoäidillä Mammalla oli ollut yhteiset hautajaiset, ja kaiken sen keskellä Armas itse oli ollut tilanteessa, jossa oma tytär oli hoidossa Lapinlahden hullujenhuoneella ja vaimo hermoromahduksen vuoksi Kammion sairaalassa. Hän oli joutunut kulkemaan kahdessa paikassa rakkaitaan katsomassa vain siitä syystä, etteivät naiset mahtuneet samaan sairaalaan. Isä parka, vähemmästäkin harmaantui, Raakel ajatteli ja tunsi palan kurkussaan.

Raunioiden kivijalan päälle oli ilmestynyt kauniskuvioinen kyy, joka oli käpertynyt tiukasti rosoiselle pinnalle.

– Tule kauemmaksi, Armas sanoi, mutta Raakel ei tehnyt elettäkään liikkuaakseen pois. Hän vain tuijotti käärmettä, joka

oli sattunut valitsemaan juuri sen kulmauksen, josta palo oli saanut alkunsa. Raakel havahtui vasta kun Armas tarrasi häntä olkapäästä. He lähtivät kulkemaan kohti autoa.

Kun Raakel istahti auton etupenkille, ahdistus sairaalaan paluusta jatkoi leviämistään. Hän oli ollut täällä toteuttamassa suunnitelmaa, josta olisi pitänyt olla apua, eikä vierailu ollut mennyt kuten hän oli toivonut, sillä mitään kirjettä ei ollut löytynyt, eikä hän saanut rauhaa.

Kaikki oli käynnistynyt siitä, kun Raakelille oli alettu harkita insuliinishokkihoitoa. Sen tarkoituksena oli tuoda helpotusta öisiin painajaisiin, jotka pitivät häntä tuskaisen hereillä yöstä toiseen. Tuossa hoidossa potilaalle annettiin insuliinipistoksia, ja annoskoko suurennettiin, kunnes verensokeri oli laskenut riittävästi ja potilas meni hypoglykeemiseen koomaan. Raakel oli kuullut tarinoita onnettomista potilaista, joita ei enää koskaan saatu hereille, ja mitä enemmän ylimääräisiin hoitojen aloituksesta, sitä epätoivoisemmin Raakel oli yrittänyt tarttua elämään kiinni. Hän oli suostunut jopa ylimääräisiin vesikäärehoitoihin, vaikka vastasyntyneen tavoin kapaloideuksi tuleminen salpasi hänen henkensä. Loputtoman pitkät kylvyt olivat saaneet hänet kammoamaan vettä, elementtiä jota hän oli aina rakastanut. Kun hänelle sitten lopulta oli kerrottu, että insuliinishokkihoito aloitettaisiin hänen kohdallaan, Raakel oli vaatinut ottamaan Armakseen yhteyttä. Armas, joka oli koko syksyn tuloksetta yrittänyt saada yhteyden tyttärensä, suorastaan järkyttyi tämän puhelusta. Puhelun alussa Armas oli ollut hoidon kannalla, sillä sitä suositeltiin masentuneille potilaille. Mutta kun Raakel oli puhunut kuoleman riskistä ja siitä, ettei Armakselle jäisi enää mitään, jos tytär kuolisi, isä oli pyytänyt välittömästi hoitajattaren puhelimeen. Seuraavassa hoitokokouksessa hoitomuodosta oli Raakelin osalta luovuttu.

Niinpä Raakel oli vannonut itselleen yrittävänsä tehdä kaikkensa päästäkseen parempaan kuntoon ja pois sairaalasta, ja hänen suunnitelmansa mukaan onnistunut käynti Villa Suvessa saisi lääkärit luottamaan hänen kykyynsä parantua, toipua tästä kaikesta. Ja nyt siellä oli käyty, eikä usva siirtynyt hänestä mihinkään.

Tutut männyt vilahtelivat auton ikkunoissa johdattaen heitä takaisin Helsinkiin. Viimeinen vaihtoehto löytää vastaus avoimiin kysymyksiin olisi Elisabethin kaupunkiasunto.

Sitä pidemmälle Raakel ei nyt osannut ajatella.

2. luku

Illalla Armas palasi tyhjään kotiinsa. Hän valahti jo eteisessä tuolille jaksamatta ottaa päällystakkiakaan pois. Hän puuskutti kuin keuhkotautinen, vaikka oli tullut hissillä. Armas oli lähettänyt perheen sisäkön Nellyn lomalle, hän oli hoitanut kaikki loman käytännönjärjestänyt Nellyn vastusteluista huolimatta. Maksanutkin, sillä nyt hän halusi olla yksin. Hänen täytyi saada edes hetkeksi riisua kasvoiltaan naamio, jonka tarkoitus oli vakuuttaa muille, että asiat olivat hyvin ja kaikki vielä muuttuisi paremmaksi. Syvällä sisimmässään Armas epäili sitä suuresti. Miten tätä kaikkea edes saattoi lähteä purkamaan?

Oli täysin kuolleena syntynyt ajatus saada Raakel taas asumaan kotiin Gretan kanssa, mutta pakkohan niin lopulta olisi tehdä, eihän tyttö loppuiäkseen mielisairaalaan jäisi.

Miten ihmeessä Armaksen elämänpoluksi oli valikoitunut tällainen murhenäytelmä? Hän oli tuleva asumaan kahden hullun naisen kanssa! Armas häpesi välittömästi, että oli edes ajatuksissaan käyttänyt tuota sanaa, josta kaikui kurjuus ja köyhyys, sellainen, jonka ei ikimaailmassa pitänyt koskea Suvirantojen perhettä. Gretan tilanteen saattoi vielä jotenkuten ymmärtää, sillä tämän hysteriaan oli ehtinyt jo tottua, mutta että Raakel, joka oli vasta painanut hohtavan valkoisen ylioppilaslakin päähänsä... miten lotaksi lähteminen olikin muuttanut tytön elämän suunnan näin pahasti. Raakelin sielu

oli peruuttamattomasti vaurioitunut ja sitä Armas ei kyennyt sulattamaan.

Äkisti Armaksen tuli ikävä omaa äitiään, hän kaipasi Mammaa lähes kuin pikkulapsi, hän kaipasi lohduttajaa, ketä tahansa, joka johdattaisi hänet yli tämän rikkonaisen sillan.

3. luku

Osastonlääkäri oli tuimakasvoinen mies, eikä Raakel pitänyt hänestä ollenkaan. Miehestä tuli mieleen koppava luutnantti joka silkkaa piruuttaan höykytti miehiään. Raakel olisi toivonut hoitokokoukseen hänen sijastaan lempeäkasvoista ylilääkäri Fabritiusta.

– Miten vierailu Villa Suvessa eteni? Osastonlääkäri meni suoraan asiaan vaikkei Armas ollut vielä saapunut paikalle.

– Hyvin, Raakel vastasi ja tiesi, että hänen tulisi sanoa jotain enemmän.

– Oletteko edelleen sitä mieltä, että tätinne teki itsemurhan?

– En, Raakel vastasi ja näki saman tien, ettei osastonlääkäri uskonut häntä. Tämä keskustelu oli alkanut tavattoman huonosti. – Tai ajattelen asiaa nyt niin, että emme voi koskaan tietää mitä tapahtui, Raakel täsmensi, ja lääkärin ilme muuttui taas vastaanottavaisemmaksi.

– Olette aivan oikeassa, sitä emme voi koskaan tietää, hän sanoi ja piti merkitsevän tauon antaen seinäkellon nakatuksen täyttää sen. He molemmat tiesivät, että nyt kun he ovat vielä kahdestaan, he saattoivat puhua Elisabethista avoimemmin. Sitten kun Armas tulisi paikalle, osastonlääkärin puhetapa muuttuisi.

– Tuntui hyvältä päästä hyvästelemään paikka, Raakel sanoi välttäen tietoisesti käyttämästä Villa Suven nimeä. – Koen että voin siirtyä eteenpäin, Raakel jatkoi ja näki jo itsensä

Elisabethin asunnossa. Oli suorastaan huvittavaa, että häntä ei ollut päästetty käymään siellä, Mamman ja Elisabethin yhteisten hautajaisten kahvitilaisuuskin oli pidetty Korkeavuorenkadulla, missä Raakel asui isänsä ja äitinsä kanssa.

– Mikä on teidän toiveenne jatkon suhteen? osastonlääkäri kysyi nyt aivan suoraan, ja juuri kun Raakel oli vastaamassa, Armas pelmahti sisälle.

– Anteeksi, hän pyysi vaikei ollutkaan myöhässä. Hän kätteli osastonlääkäriä ja istuutui vapaana olevalle tuolille.

Raakel tuijotti kelloa ja antoi omasta puolestaan Armaksen asettua rauhassa tilanteeseen. Samalla hän sai aikaa miettiä sopivaa vastausta, joka ei missään nimessä saanut olla liian innokas. Raakelin tuli muistaa paikkansa potilaana, joka ei koskaan olisi tasavertainen keskustelukumppani henkilökunnan kanssa, vaikka suuri osa työntekijöistä asui sairaalan alueella ja Raakel tiesi tämänkin osastonlääkäriä perheenjäsenten nimet kissaa myöten. Eihän sitä voinut olla tietämättä, kun päivittäin näki, miten työntekijät palasivat koteihinsa, kutsuivat lapsiaan ja huutelivat lemmikkejään palaamaan yöksi sisään. Raakel ei missään nimessä saisi edes vihjata toiveestaan muuttaa Elisabethin asuntoon.

– Kysyin juuri teidän tyttäreltänne, millaisia toiveita hänellä on jatkon suhteen, osastonlääkäri aloitti, ja Armas kääntyi kysyvästi Raakeliin päin. Hän näytti yllättyneen siitä, miten pitkälle keskustelu ilman häntä oli jo edennyt. – Me aloitimme vasta hetki sitten, osastonlääkäri liennytti ja sai olemuksellaan oikeutuksen asialle.

– Haluaisin jatkaa elämäni, Raakel sanoi ja sanat jäivät hetkeksi leijailemaan pitkin huonetta.

– Aivan.

– Saisinko kertoa tähän väliin? Armas keskeytti. Osastonlääkäri nyökkäsi ja Armaksen ilme muuttui poikamaisen innostuneeksi.

– Mikäli kaikki etenee toivotusti, ja Raakel pääsee kotiutumaa... Olen, olemme järjestäneet hänelle opiskelupaikan syksyksi.

Raakel tuijotti Armasta. Olisiko hänellä todellakin tämän kaiken jälkeen mahdollisuus opiskella, palata muiden luo?

– Teknillisestä korkeakoulusta? osastonlääkäri kysyi, eikä Raakel uskaltanut edes vilkaista tämän suuntaan. Hän ei halunnut havaita ilmettä, joka torjui ehdotuksen vaan yritti pitää itsensä rauhallisena. Innostuneisuus kuului tautiluokituksissa hysteriaan.

– Arkkitehtuurilinjalta, Armas lausui ylpeänä, ja se sai tämän kokoontumisen hetkeksi vaikuttamaan aivan tavalliselta perheen ja rehtorin väliseltä tapaamiselta, jossa mietittiin nuoren ihmisen elämänpolkua ja tulevaisuutta eikä suinkaan suljetussa mielisairaalassa lähes vuoden olleen, sodan trauman syövyttämän nuoren naisen kotiutumista. – Toki Raakelin täytyy osallistua nyt heinäkuussa alkavalle kertauskurssille, sillä vaikka hänen ylioppilastodistuksensa on kiitettävä, hänen täytyy silti päästä kertaamaan ja osoittamaan taitonsa.

Armas ei maininnut mitään siitä, että Raakelilla olisi edessään myös pääsykoe, mutta siksi kertaamista varmaankin tarvittaisiin.

– Hoitajattarien mukaan teidän tyttärenne on edelleen ajoittain varsin poissaoleva, osastonlääkäri lausui arvioivasti ja Raakel tunsu epätoivon kumisevan sisällään. Hänet oli nyt siirretty syrjään keskustelusta. Potilaaksi. Sairaaksi.

– Minun mielestäni Raakel selvisi valtavan hyvin Villa Suven vierailusta, Armas puolusti. – Eihän kukaan voi kiistää, että Raakel on kokenut kovia, hän jatkoi, ja Raakel huomasi miten Armas jännittyi kuin hyökkäykseen valmistautuva eläin.

– Opiskelun aloittaminen saattaa tulla liian varhain. Ja sanoitteko että kertauskurssi alkaisi jo ensi kuussa? Sehän on

todella nopeasti... kun teillä on kotonakin ilmeisesti tilanne edelleen kärjistynyt?

– Älkää te vaimostani huoliko, Armas sähähti ja näytti heti katuvan äänenpainoan. Vapaus tuntui siirtyvän yhä kauemmas ja Raakel yritti hakea sanoja, joilla pelastaa itsensä.

– Opiskeleminen antaisi uutta ajateltavaa, Raakel sanoi.
– Ylilääkäri Fabritiushan on aina korostanut, että työnteko siirtää ajatuksia muualle, ja opiskeleminen olisi juuri sitä. Ja Elisabeth olisi minusta ylpeä, hän vielä lisäsi ja päätti mielessään vaikka karkaavansa täältä pois.

– Te ette ole osallistunut yhteistoimintaan ettekä ottanut kontaktia muihin potilaisiin tai hoitajattariin. Miten te voisitte nähdä itsenne osana opiskelijajoukkoa jo tulevana syksynä? Osastonlääkärin sanat olivat syyttäviä ja Raakel tunsi punan nousevan kasvoillessa. Miksi tämä oli aloittanut kokouksen jutustellen, jos tuo oli hänen oikea asenteensa ja mielipiteensä?

– Minä harjoittelen, Raakel sanoi, vaikka hänen olisi tehnyt mieli huutaa.

– Käsittääkseni te ette ole koskaan ollut suurien ryhmien ystävä.

– Kyllä minä sodassa toimin ryhmässä, Raakel sanoi hiljaa. Hänen täytyi pitää kasvonsa ilmeettöminä, nyt ei saanut piitata siitä, että osastonlääkäri ylenkatsoi häntä ja hänen kokemuksiaan.

– Raakel, mitä te haluatte elämältänne?

Nyt Armaskin kääntyi Raakelin puoleen, vaikka oli koko ajan yrittänyt välttää sitä.

Helvettiäkö se teille kuuluu, Raakelin olisi tehnyt mieli karjua, sillä hän oli kyllästynyt tähän leikkiin, jota hänen täytyi vain passiivisesti seurata vierestä. Mutta hän pakotti itsensä rauhalliseksi. Vapaus kuiski korvan juuressa, ja sillä samalla hetkellä Raakel tiesi mitä osastonlääkäri halusi kuulla, mitä Armas toivoi ja mikä oli sodan jälkeen naisen paikka.

– Minä tahtoisin elää aivan tavallista elämää, unohtaa sodan, löytää hyvän aviomiehen ja perustaa perheen.

Sen sanottuaan Raakel tunsi olevansa häkkiin survottu eläin, joka nyt oli alistuneena luovuttanut kohtalonsa kiinnittäjilleen.

4. luku

Juhannus 1945 saapui koleana ja tuulisena eikä Raakel pääsyt pois Lapinlahdesta. Osastonlääkäri oli määrännyt hänet jäämään sairaalaan, sillä juhannuksen pelättiin nostattavan Raakelissa esiin hallitsemattomia tunteita. Raakelille asetettiin koeaika, jonka kuluessa hänen tulisi osoittaa reipasta mieltä ja tervehtynyttä sieluntoimintaa osallistumalla Lapinlahden sairaalan arkeen aktiivisemmin, ja vasta sitten lopullisesta vapaudesta voitaisiin neuvotella. Hän saisi aloittaa Teknillisen korkeakoulun kertauskurssin valvotusti osastolla ja suorittaa tarvittavan tentin muiden kertaajien kanssa.

Raakel ymmärsi opiskelun olevan portti vapauteen, ja hän oli päättänyt pakottaa itsensä onnistumaan. Matematiikka oli aina ollut hänen vahvuutensa, ja kun hän sai käsiinsä vanhat matematiikan oppikirjansa, jotka Armas hänelle toi, jokin hänessä syttyi eloon. Ne toivat myös osan Elisabethista takaisin, sillä juuri täti oli aikanaan auttanut Raakelia matematiikan tehtävien parissa, olihan täti toiminut ennen sotia matematiikan ja kemian opettajana.

Raakel istui puutarhassa ja korjasi tuulen tempaaman hiusuortuvan takaisin hattunsa alle. Hän oli koko aamun osallistunut yhteistoimintaan, kastellut kukkia ja lisännyt multaa perunamaahan, aurinko oli paahtanut hänen poskiaan ja nyt niitä poltteli. Hetken hänestä tuntui kuin hän olisi ollut jossain

maalla, kaukana kaupungin vilinästä, sillä ulkona istuessaan saattoi todella unohtaa olevansa Helsingissä. Sairaalan puutarha oli vihreä ja muuttui sairaalarakennusten jälkeen metsäksi, jota ympäröivät kallioiset rannat. Öisin alueella liikkui kettuja, ja varsinkin lepakoita, joita alueella asuvan henkilökunnan lapset yrittivät illan pimetessä saada kiinni. Huussien haju kilpaili puutarhasta leijuvien ruusujen tuoksun kanssa, ja tenniskentän suunnalta kuului jatkuvaa puheensorinaa ylläkäarin tytärten pelatessa. Hullut ja hoitajat elivät sekaisin ja vaikka Raakel oli kuullut kauhutarinoita pakkopaidoista ja kouristuslääkehoidoista sekä hullunarkuista joihin potilas suljettiin jopa vuorokaudeksi, Lapinlahdessa hoidossa oleminen tuntui hänestä inhimilliseltä. Ei kukaan mulkoillut tai yrittänyt varsinaisesti pakottaa häntä mihinkään, lääkärit ja hoitajattaret olivat ystävällisiä ja täällä porttien sisällä tuntui kuin he kaikki asuttaisivat yhtä ja samaa pientä kyläpahasta.

Portinvartijana toimiva vanhahko nainen tuntui olevan virassaan lähinnä muodon vuoksi, sillä hänellä oli ikää sen verran että tuskin hän olisi saanut pakenevaa potilasta kiinni. Karkaamistilanteissa paikalle kutsuttiin aina mieshoitajat, ja Raakel oli kuullut naisesta, joka eräänä iltana oli lähtenyt alastomana uimaan lahden toiselle puolelle. Hänet oli pitkän jahdin jälkeen saatu lopulta kiinni hautausmaalta.

Kodinomaisuuskaan ei poistanut ihmisestä vapauden kaipuuta.

Kiharapäinen mies lähestyi häntä. Raakel nousi jo hyvissä ajoin tervehtimään ylilääkäri Fabritiusta, sillä tämä tunnetusti oli tarkka tällaisista etikettisäännöistä, vaikka muuten suhtautui potilaisiin lempeästi.

– Miten Raakel-neidin opiskelut sujuvat? päivettynyt Fabritius kysyi. Jos hän olisi kulkenut missä tahansa muualla kuin

sairaalan alueella, häntä olisi hyvin voinut luulla taiteilijaksi, sillä lääkäriksi mies oli sojottavine kiharoineen jopa hieman homssuinen.

– Hyvin, Raakel vastasi hymyillen.

– Matematiikka, matematiikka on kuin musiikkia, Fabritius aloitti ja hänen silmänsä alkoivat roihuta. – Matematiikka on abstraktia, luonnonlaeista puhtainta, syvempää tietoa ja universaalia tietämystä. Musiikki, sekin on abstraktia, lähes primitiivistä materiaa, joka vie meidät ihmisyiden alkulähteelle! Sekin on tiedettä, vai onko? Jos menette Bachin äärelle, huomaatte miten musiikki alkaa virrata teissä, suonissanne, alitajunnassanne, kaikessa. Ja sekin on lopulta puhdasta matematiikkaa!

Raakel nyökytti, kun ei keksinyt sopivaa vastausta yllilääkärille, jonka innostus oli suorastaan ylitsepuksuavaa. Arkkitehtuurilinjalla ei varsinaisesti keskitytty matematiikan teoreettisiin osioihin vaan lähinnä geometriaan.

– Juuri geometriaan, jota tulen tarvitsemaan tulevissa opinnoissani, liittyy musiikki, Raakel sai lopulta sanottua. Hän oli saanut muistinsa kätköistä kaivettua jotain, joka sopisi tähän tilanteeseen. – Se kuuluu neljään tiehen, quadriviumiin, yhdessä musiikin, tähtitieteen sekä aritmetiikan kanssa, Raakel jatkoi ja huomasi yllätyksekseen, että yllilääkärin innostus alkoi tarttua.

– Aivan, aivan, Fabritius hieroi leukaansa ja oli aloittamaisillaan vastauksen, kun vitivalkoiseen juuri tärkättyyn essuun pukeutunut hoitaja lähestyi heitä.

– Teille olisi vieras, hoitaja ilmoitti lääkärille.

– Ah, vai niin. Kusti?

Hoitajattaren kasvot kävivät ihmetyksen puolella, kunnes hän tajusi.

– Kyllä, herra pääministeri odottaa teitä.

Fabritius nousi penkiltä ja hyvästeli Raakelin, joka oikeastaan olisikin halunnut jatkaa keskustelua. Tunne, jonka tämä lyhyt

sananvaihto oli saanut Raakelissa aikaiseksi, oli voimakas. Se oli lupaus jostain muusta kuin loputtoman laahaavista päivistä, lupaus tulevaisuudesta, jota kohti mennä.

Illat tummenivat, ne houkuttivat Raakelia iltakävelylle. Ensimmäisillä kerroilla hoitajatar oli ollut hänen mukanaan, pian hän pääsi kävelyille itsekseen.

Hiljaisuus yhdistettynä pimeyteen rauhoitti häntä, ja hän tunsu miten lähestyvä syksy toi häneen voimaa, sillä se edusti hänelle kaiken uuden alkua. Nyt kaikki todella olisi toisin. Oikeastaan koko Suomi odotti uutta aikaa, tulevaisuutta, jota Suomen maksettavaksi määrätty sotakorvauksetkaan eivät saaneet himmennettyä.

Ilma oli sankkana pariutumislennolle saapuneista lentomuurahaisista, ja Raakel yritti parhaansa mukaan hätyyttellä niitä. Ne eivät kuitenkaan väistäneet, sillä niitä kiinnosti ainoastaan lisääntyminen. Eivätkä ne välittäneet siitäkään, että pariutumiskumppaniksi saattoi valikoitua eri parven yksilö, suvun jatkaminen oli tärkeintä, ja tärkeää se oli myös Suomelle, joka oli nyt reilut 60 000 miestä ja poikaa pienempilukuinen. Juuri Raakelin ikäisten naisten toivottiin korjaavan tilanne.

Raakel hakeutui penkille, jonka ympäristön ilmatila oli ilakoivista lentomuurahaisista vapaa. Juuri siitä paikasta näki päiväsaikaan Porsasluodolle asti. Hän kuulosteli hetken risahduksia ja rasahduksia, joita kuului pusikoiden suojista. Rannalla tuuli tarttui varovasti kaisloihin ja sain meren aaltoilemaan vaahtopäiksi, jotka osuivat rantaan pehmeästi mutta määrätietoisesti, ja Raakel vajosi omituisen rauhallisuuden valtaan. Sodasta, jatkuvasta varuillaanolosta ja pelosta oli kulunut jo vuosi, mutta vasta nyt Raakel tunsu rentoutuvansa. Ei ollut kulunut päivääkään, ettei hän olisi ajatellut Elisabethia ja sitä, miten Raakel olisi voinut estää tätinsä itsemurhan, eikä ollut

kulunut hetkeäkään, ettei hän olisi muistanut sotaa ja ihmisiä, jotka oli menettänyt sen riehussa.

Iltaisin hän yritti vältellä unta viimeiseen asti peläten painajaisia, jotka olivat vailla järkeä ja ihmisyyttä. Ei niistä voinut kertoa kenellekään. Eikä hänellä edes ollut ketään jolle kertoa, sillä niitä oli vaikea hahmottaa itselleenkin. Sodassa koettu tuska, verenhajuun sekoittuva kalma, pettymykset ja menetykset, ne kaikki piti pitää sisällään. Kaikki koettu pitäisi unohtaa ja siirtyä eteenpäin, Raakelille oli sanottu ties kuinka monet kerrat. Unohtaminen oli avain parantumiseen. Oli sairaalassa toki muitakin sodan hulluksi ajamia, mutta ei Raakelin mieleen tullut mennä niille miehille mitään puhumaan. He sitä paitsi oleskelivat usein omissa huoneissaan.

Vaikeinta Raakelille oli hyväksyä Lotta Svärd -järjestön lakkauttaminen. Siitä hänelle oli kerrottu jo hyvin varhaisessa vaiheessa hoitajaksoa, vaikka muutoin sotaa ei ollut otettu esille. Järkyttävintä järjestön lakkauttamisessa oli se, että nyt kun entinen vihollinen oli muuttunut valvojaksi, koko lottatoiminta ja kaikki siihen kuuluva piti kätkeä. Siitä ei saisi jäädä jälkeäkään löydettäväksi valvontakomissiolle, joka oli huhupuheiden mukaan aloittanut kotitarkastukset. Niiden tarkoitus oli löytää piileksivät fasistit, joiden viltimissä huhuissa kerrottiin joutuvan karkotetuksi Siperiaan.

Kymmenettuhannet naiset joutuivat kätkemään ja piilottamaan lottakomennukseen liittyviä tavaroita, kurssitodistuksia, vaatteita ja samalla osan identiteettistään peläten joutuvansa kiinni suorittamastaan tehtävästä, aatteesta, jonka avulla Suomi oli selviytynyt sodista. Monelle se merkitsi kodin menettämistä, elämäntyön hukkaan heittämistä, ja sellaisen hyväksyminen tuntui järjettömältä. Kenties Elisabeth oli aavistanut tämän kaiken ja luovuttanut ennen täydellisen tuhon saapumista. Heti kun Raakel pääsisi kotiin, hän etsisi komennustodistuksensa ja

kaikki muut asiakirjat ja kätkisi ne. Varmuuden vuoksi, eihän sitä kukaan tiennyt millaisia tuomioita tultaisiin jakamaan.

Juhannusta edeltävän hoitopalaverin jälkeen Raakelin arki oli täyttynyt päivätoiminnasta, johon hän oli osallistunut utterammin kuin aluksi olisi uskonut. Järjestetyn toiminnan ja ruokailun jälkeen hänellä oli ollut rutkasti aikaa perehtyä opiskelujen vaatimiin kertaustehtäviin, ja näin tunnit olivat kuluneet paljon nopeammin kuin ennen. Aika tuntui suorastaan juoksevan ja välillä hänen täytyi kirjoittaa muistiin mitä kaikkea pitäisi saada tehtyä ennen iltaa.

Hän todella oli virkistynyt ja suorastaan innostunut matematiikasta. Enää se ei edustanut hänelle pelkkää pääsylippua vapauteen, vaan hän nautti siitä, miten hän edelleen pärjäsi sen parissa, miten hän osasi ja miten selkeää näitä tehtäviä oli tehdä. Teoriat olivat vanhoja, eikä niistä tarvinnut ymmärtää kuin se, mikä kerrotaan. Tulkinnan varaa ei ollut, toisin kuin ihmisissä. Kaavat olivat vankkumattomia eivätkä niiden määreet tulisi muuttumaan, vaikka aurinko laskisi itään.

Armas oli tuonut Raakelille vanhan laskulaitteensa, vaikka todennäköisesti sitä ei saisi käyttää kokeessa. Raakel oli hyödyntänyt sitä muutamissa tehtävissä mutta huomasi pitävänsä enemmän ruutupaperille laskemisesta. Numeroiden, laskujen ja lukujen sekä yhtälöiden kirjoittaminen käsin rentoutti. Etenkin geometria oli ollut hänelle aina helppoa, ja hän muisti miten Elisabeth oli kehunut miten hyvä hahmottamiskyky hänellä oli. Ehkä sellainen lahjakkuus kulki Suvirantojen suvussa.

Raakel oli jopa alkanut haaveilla pääsevänsä suunnittelemaan jonkun merkittävän rakennuksen, kuten taidegallerian tai musiikkitalon, sellaisen, jota kuvailtaisiin matkailuesitteissä. Hän oli käynyt pitkiä keskusteluja yllilääkäri Fabritiuksen kanssa arkkitehtonisista suosikeistaan ja heillä tuntui olevan

sama maku, jokin funktionalismissa kiehtoi molempia. Sen koruttomuus, selkeys, siitä Raakel piti.

Lähestyvä tentti edusti Raakelille yhä paljota muutakin, kokonaista uutta alkua. Se oli portti nuoren aikuisen opiskelijaelämään ja mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin. Sillä vaikka Raakel edelleen kammoksui ihmissuhteita niiden katoavaisuuden takia, hän toivoi löytävänsä jonkun, jonka kanssa jakaa kokemuksiaan. Jonkun sellaisen kuin Saima, hänen toverinsa lotta-ajoilta.

Raakel ei edelleenkaan ollut unohtanut syyttävää sormeaa, jolla Saima oli häntä osoittanut, mutta ajan kuluessa hän oli alkanut miettiä myös omaa osuuttaan riidassa. Ennen kaikkea hän mietti, saattoiko ystävyys todella hajota kuin rakkaus. Siihen hän tuskin koskaan saisi vastausta Saiman osalta, sillä heidän välinsä olivat katkenneet riidan jälkeen luultavasti lopullisesti.

Raakel oli myös yrittänyt palata niihin hetkiin, jotka olivat vieneet hänet mielisairaalan potilaaksi. Hän ei kuitenkaan kyennyt muistamaan suurhyökkäyksen evakuointimatkasta mitään muuta kuin hytkyvät, pinotut ruumiit, jotka näyttivät taivuttavan raajojaan häntä kohti. Siitä, että oli itse reflexinomaisesti laukaissut aseensa, hän ei muistanut mitään. Sota oli riuhtaissut hänestä irti kaiken jumalanpelon, jopa uskon, taivaallisesta anteeksiannosta puhumattakaan. Silti hän oli kiittänyt mielessään Luojaa siitä, ettei ollut osunut pastori Viksteniin, joka hänet oli säikäyttänyt.

Myöhemmän mereen hyppäämisen ja etenkin sen, miltä silloin tuntui, Raakel muisti pelottavan tarkasti. Miten hän oli yksitellen riisunut vaatteensa, vailla häpeää, vailla mitään tunnetta. Vain meri oli häntä kutsunut, ja vain sillä oli ollut hänelle merkitystä. Päästä veteen, kauhoa henki pois ja lopulta upota, vajota, päästä sinne minne Elisabeth oli lähtenyt.

Voiko sodasta toipua?

”Teidänkaltaisenne neitokaiset kantavat paraikaa harteillaan suurta vastuuta. Miehet voivat huonosti ja tarvitsevat tukeanne”, sanoo Lapinlahden mielisairaalan lääkäri Raakelille, joka koettaa toipua jatkosodan aikaisista lottakokemuksistaan. Kun keltään ei heru ymmärrystä, Raakelin ei auta kuin kerätä itsensä ja yrittää löytää suunta elämälleen.

Pian sattuma puuttuu peliin ja Raakel päätyy töihin poliisilaitokselle. Työssään hän kohtaa irtolaisuutta ja huostaanotettuja lapsia, eikä helppoa ole omakaan arki. Mennyt ei hellitä otettaan. Lisäksi Raakel pelkää, että suvun vaiettu salaisuus tuhoaa hänen poliisinuransa.

Suursuosikki *Valinnan* jatko-osa kertoo, millaiset jäljet sota jätti naisiin.

Päällys: Emmi Kyytsönen

Kannen kuvat: Stephen Mulcahey / Arcangel & Eino Heinonen / Helsingin kaupunginmuseo